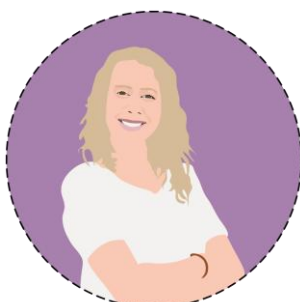
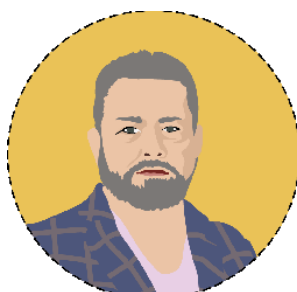

Een Kring van Veiligheid tegen huiselijk geweld vanuit ervaringsdeskundig perspectief

Colofon

Auteur: Martine Goeman

Coverbeelden: ontwerpburo Suggestie & illusie

Met dank aan: Nicole Doornink, Mila Vonk, Marc Engberts en Nelleke Westerveld

Speciale dank aan de ervaringsdeskundigen die hebben meegewerkt aan dit project:

Philomenia Arissen, Marina Bais, Jeroen de Haan-Rissmann, Tjarda Reesink, Susanne Slikkerveer, René Haring, Regine Varma en een ervaringsdeskundige die niet met naam opgenomen wil worden.

Mei, 2026, © Movisie

Te downloaden via: www.movisie.nl.

Dit rapport is tot stand gekomen dankzij financiering vanuit het landelijke programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

Overname van tekst is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding: © Movisie, Utrecht, 2026. Overname van afbeeldingen, foto's en illustraties is niet toegestaan.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Toekomstscenario
kind- en gezinsbescherming

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken.

Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

INHOUDSOPGAVE

1. Achtergrond Kring van Veiligheid	4
2. Ervaringsdeskundigen centraal bij Kring van Veiligheid in 2026	5
3. Aanbevelingen voor het verbeteren van de samenwerking, hulpverlening en bescherming	6
3.1 De leefwereld van mensen centraal	6
3.2 Flexibel zijn: buiten de kaders denken en buiten de lijntjes kleuren	9
3.3 Samenwerken met ervaringsdeskundigen	10
3.4 Een duidelijke rolverdeling, verantwoordelijkheden en communicatie	12
3.5 Oordeelvrij kijken en wederzijds vertrouwen	13
3.6 Empathie	13
4. Koppeling met handelingskader vanuit het Toekomstscenario	14
5. Conclusie voor een verbeterde netwerksamenwerking en Kring van Veiligheid	15
Bijlage: poster voor professionals	16

1. ACHTERGROND KRING VAN VEILIGHEID

Huiselijk geweld heeft veel gezichten, zoals fysiek, psychisch, seksueel en economisch geweld, kindermishandeling, (ex-)partnergeweld en ouderenmishandeling. Al in 2016 riep een groep beleidsmakers, bestuurders, beroepskrachten en ervaringsdeskundigen (met expertise van Movisie en het Nederlands Jeugdinstituut) op in een manifest om tot een Kring van Veiligheid te komen. De Kring van Veiligheid slaat op de spreekwoordelijke kring die om ieder gezin, volwassene of kind zou moeten staan bij (dreiging van) huiselijk geweld.

In het manifest werd opgeroepen tot een systeem- en vooral een mentaliteitsverandering. Nationale verantwoordelijkheden moesten beter worden benoemd. Decentraal wat kan, maar centraal wat moet. Enkele aanbevelingen die toen werden gegeven, waren:

- Samenwerken, integrale verantwoordelijkheid en leren. Het manifest ging daarbij onder andere in op: het belang van netwerksamenwerking en het doorbreken van hokjesdenken; de noodzaak om waar nodig de grenzen van de formele taak durven te overschrijden; op het belang van innovatie dat vraagt om investeren in kennis en tijd voor leren - niet alleen leren in opleidingen maar structureel ook daarna. Inclusief het leren van incidenten, het uitwisselen van *good practices* en elkaar kritisch bevragen; het belang van 1 regiehouder die samen met anderen zorgt voor een samenhangende aanpak, die goed bereikbaar is en voor langere tijd contacten onderhoudt; maar ook doorzettingsmacht heeft in de samenwerking met ketenpartners; en die de moed en het lef heeft voor dit alles.
- Een verandering van mentaliteit en systeem en het activeren van de inzet van ervaringsdeskundigheid bij de preventie en aanpak van huiselijk geweld.
- Meer aandacht voor de samenhang van de problemen achter de voordeur; met een sterkere gerichtheid op samenwerking en het gezamenlijk dragen van verantwoordelijkheid. Ieder voor zich vertegenwoordigden domeinen een belangrijke deskundigheid maar ze trokken nog onvoldoende samen op. Er moest systematisch geleerd worden elkaars taal en werkwijze te verstaan.
- Professionals moesten de protocollen kennen, maar ook op een doordachte manier naast zich neer kunnen leggen. Protocollen treden niet in de plaats van gezond verstand. Niet volstaan met een vinkje zetten op de checklist, maar ook een vonkje laten oplichten: een vonk van intrinsieke betrokkenheid.
- Ook stond in het manifest dat een procesgerichte aanpak, waarbij sommige gezinnen levenslang worden gevolgd geld kost, maar dat niet of te laat ingrijpen niet alleen onmetelijk menselijk leed oplevert, maar ook tot hogere maatschappelijke kosten zal leiden.

Veel van deze punten zijn anno 2026 helaas nog zeer herkenbaar voor ervaringsdeskundigen. Opgeven is echter geen optie. Daarvoor zijn de aantallen mensen die dagelijks met huiselijk geweld te maken hebben simpelweg te hoog. Huiselijk geweld is een mensenrechtenschending. Iedere betrokken professional heeft de verantwoordelijkheid om in actie te komen en zoveel mogelijk aan preventie van het geweld te doen.

In dit project voor een Kring van Veiligheid in 2026 zijn we realistisch over de uitdagingen waar gemeenten, organisaties en professionals voor staan. Wel moedigen we met volharding de professionals en beleidsmakers aan om stappen te zetten om die Kring van Veiligheid te realiseren en de samenwerking op te zoeken.

2. ERVARINGSDESKUNDIGEN CENTRAAL BIJ KRING VAN VEILIGHEID IN 2026

In de periode oktober 2025 tot en met maart 2026 hebben acht ervaringsdeskundigen zich gebogen over de vraag: ***Op welke manier is een (domeinoverstijgend) systeem ondersteunend en faciliterend om slachtoffers, plegers en kinderen eerder en effectiever te helpen?***

De ervaringsdeskundigen bespraken hoe mensen die zelf geweld hebben meegemaakt of gepleegd de hulpverlening en bescherming bij huiselijk geweld zouden organiseren. Via werksessies zijn zij hierover de dialoog met elkaar aangegaan. Daarbij is gekeken naar wat goed werkt, waar het tekort schiet en waar het anders kan.

De ervaringsdeskundigen hebben wisselende achtergronden en ervaringen met huiselijk geweld en kindermishandeling. Het gaat om zowel slachtoffers als plegers, van kindermishandeling en (ex-)partnergeweld. De ervaringsdeskundigen zijn geworven door Movisie en hebben allemaal ervaring met het geven van advies aan instanties. Een aantal van hen heeft eerder meegewerkt aan adviezen voor het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna Toekomstscenario). Op advies van de ervaringsdeskundigen is eerst gestart met sessies met ervaringsdeskundigen vanuit slachtofferperspectief. Zij gaven ook al aanbevelingen voor hulpverlening aan plegers van huiselijk geweld. Hier is later door ervaringsdeskundigen vanuit plegerperspectief op aangevuld.

Movisie nodigde de ervaringsdeskundigen uit om op ervaringen te reflecteren en adviezen te geven en te kijken wie de adviezen daadwerkelijk kunnen uitvoeren. Met uitzondering van één persoon, willen alle ervaringsdeskundigen met hun naam genoemd worden in deze notitie.

Movisie is betrokken bij het werk binnen het Toekomstscenario en andere organisaties om de samenwerking in de aanpak van huiselijk geweld te verbeteren. Zoals de ontwikkeling van **Het kompas** door Phrenos met acht stappen, handvatten, praktijkvoorbeelden en tools aan organisaties en professionals uit verschillende domeinen om de samenwerking concreet vorm te geven. En **het handelingskader** 'Doorbreek de patronen' voor professionals van lokale teams en regionale veiligheidsteams opgesteld als onderdeel van het programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Het handelingskader vertaalt de maatschappelijke opgave huiselijk geweld en kindermishandeling naar het handelen van professionals die werken binnen een lokaal team of een regionaal veiligheidsteam. De adviezen van de ervaringsdeskundigen uit dit project voor een Kring van Veiligheid versterken de adviezen in het handelingskader. Zie hiervoor hoofdstuk 4.

In een oogopslag zien wat er nodig is

De ervaringsdeskundigen vanuit de Kring van Veiligheid willen in een oogopslag inspiratie bieden aan professionals om vanuit gelijkwaardigheid de netwerksamenwerking verder te verbeteren. Daarbij wordt vanuit ervaringsdeskundigperspectief aangegeven wat van samenwerkende professionals nodig is om een kring van veiligheid te creëren, wat vervolgens de basis is om tot verandering en duurzame veiligheid te komen. Er is gekozen voor de vorm van een poster met quotes van de ervaringsdeskundigen die online wordt verspreid en tevens printbaar is. Op de poster staan QR-codes naar de begeleidende video's waarin de ervaringsdeskundigen hun adviezen verder toelichten. Ook wordt een QR-code gegeven voor het bekijken van een compilatievideo.

Doelgroep van deze aanvullende notitie

In deze aanvullende notitie worden de adviezen van de ervaringsdeskundigen uit de verschillende deelsessies verder omschreven. Hierbij wordt zoveel mogelijk gelinkt aan quotes van de ervaringsdeskundigen die illustratief zijn voor de aanbevelingen. Deze notitie dient voor de kennisborging voor organisaties die werkzaam zijn op dit onderwerp.

3. AANBEVELINGEN VOOR HET VERBETEREN VAN DE SAMENWERKING, HULPVERLENING EN BESCHERMING

Voor een ondersteunend en faciliterend systeem bij de aanpak van huiselijk geweld, doen de ervaringsdeskundigen verschillende aanbevelingen. Deze aanbevelingen en het handelingskader vanuit het Toekomstscenario versterken elkaar. De ervaringsdeskundigen hebben een top 3 van aanbevelingen verder uitgewerkt voor verbetering van de netwerksamenwerking en hulpverlening. Dit zijn:

1. **De leefwereld van mensen centraal.**
2. **Flexibel zijn. Buiten de kaders denken en buiten de lijntjes kleuren.**
3. **Samenwerken met ervaringsdeskundigen.**

We stelden vier vragen aan de ervaringsdeskundigen over deze aanbevelingen:

1. wat willen we bereiken met de aanbeveling?
2. wie willen we met het punt bereiken?
3. wat kunnen *small wins* zijn? en:
4. wat is een passende manier om diegene(n) te bereiken?

De aanbevelingen lichten we in deze notitie toe. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij quotes van de ervaringsdeskundigen die illustratief zijn bij de aanbeveling.

Daarnaast hebben de ervaringsdeskundigen nog 3 andere aanbevelingen voor een goede netwerksamenwerking:

4. **Een duidelijke rolverdeling, verantwoordelijkheden en communicatie**
5. **Oordeelvrij kijken en wederzijds vertrouwen**
6. **Empathie**

Deze aanvullende aanbevelingen worden kort toegelicht.

3.1 De leefwereld van mensen centraal

De ervaringsdeskundigen zetten dit punt op plek 1 van de aanbevelingen. Hierbij is volgens hen mogelijk een drastische omslag nodig. Nu is vaak het perspectief van de professional of het proces van de organisatie leidend en ligt daar de regie. En als organisaties samenwerken, dan zijn ze vaak druk met elkaar. De ervaringsdeskundigen adviseren om de regie zoveel mogelijk bij de cliënt te leggen en daar ondersteunend aan te zijn. Ook voor samenwerkende organisaties is dat het uitgangspunt. Hun advies is dat hulpverleners niet gaan 'redden' maar in eerste instantie kijken, luisteren en aansluiten bij wat iemand nodig heeft. Plegers krijgen de kans hun verhaal en perspectief te delen en hier hulp bij te krijgen en te vragen. Hoor gezinsleden altijd apart zodat zij vrij kunnen spreken. Slachtofferveiligheid staat voorop. Zie dat het gedrag van de pleger ook ergens vandaan komt of zet bijvoorbeeld ervaringsdeskundigen in om de brugfunctie naar de leefwereld te vervullen.

Het was een positieve ervaring voor een ervaringsdeskundige dat zich mensen om hem heen hadden gevormd (collectief van hulpverlening) die nadrukkelijk rekening met hem hield en met zijn perspectief. De verschillende organisaties zaten overduidelijk op één lijn. Er waren geen tegenstrijdige adviezen. *'Zij hebben heel erg de moed gehad om te wachten tot ik er klaar voor was om weg te gaan.'* Jeroen.

Als voorbeelden worden gegeven dat het helpt om iemand te vragen, 'Wat heb jij nodig om het zelf weer beter te kunnen oppakken?' of 'Wat zou voor jou een goede oplossing zijn?' Iemand voelt zich hierdoor minder een 'casus' en meer gezien en gehoord als mens. Je kunt actief bij iemand checken of wat je zegt ook aansluit bij diens situatie, bijvoorbeeld door te vragen: 'Past dit bij jou?' of 'Klopt dit met hoe het voor jou voelt?'

De ervaringsdeskundigen raden aan om kleine stappen zichtbaar te maken en te waarderen. Voor iemand kan het al een grote stap zijn om een eerste gesprek te voeren of informatie op te zoeken.

'Toon zelf ook moed om je kwetsbaar op te stellen, zodat de cliënt ook ziet dat je ook niet alles voor elkaar hebt. Zo bouw je vertrouwen op, en maak je verbinding.' Regine.

Durven vertragen

Er is lef nodig om als hulpverlener te durven vertragen.

'Een effectieve netwerksamenwerking houdt rekening met wat werkt voor de mensen om wie het gaat. Het gaat om hun tempo.' Philomenia.

Soms is het nodig om niet in de snelheid van organisaties of de oplossing van organisaties te denken, maar te vertragen naar het tempo van de persoon waar het om gaat. Daarbij kun je samen met die persoon kijken naar realistische, kleine veiligheidsstappen. Zodat iemand regie houdt, ook als diegene (nog) niet klaar is voor grotere stappen. Je sluit daarbij aan bij de leefwereld van die persoon in plaats van te focussen op wat 'idealiter' zou moeten. Als voorbeeld wordt gegeven dat het voor iemand misschien nog een te grote stap is om te verhuizen. Kijk dan wat nodig is. Bijvoorbeeld door het werk te behouden als vorm van stabiliteit en kinderen op dezelfde school te laten.

Echt luisteren geeft een betere ondersteuning. Door niet direct oplossingen aan te dragen, maar eerst te vragen, geeft dit eigenaarschap en dus eigen regie en vertrouwen bij de persoon waar het om gaat.

Om de leefwereld centraal te stellen is het belangrijk om ook vanuit het hart te werken en niet alleen met het hoofd.

Aansluiten bij wat praktisch haalbaar is

Als voorbeeld wordt ook gegeven dat het belangrijk is om aan te sluiten bij wat praktisch haalbaar is in iemands leven. Denk er bijvoorbeeld aan dat het niet handig is om afspraken te plannen op momenten dat iemand ook voor kinderen moet zorgen of werkt, zodat hulp geen extra belasting wordt.

'Toen ik bij acht verschillende hulpverleners en organisaties in een week moest zijn voor mezelf en de kinderen wat regionaal geregeld was en ik moest de kinderen nog naar school, opvang en zwemles brengen en werken, was het fijn geweest als er was geprobeerd aan te sluiten bij wat nog haalbaar is.' Susanne

Mensen willen zich begrepen voelen en merken dat de ondersteuning aansluit bij hun dagelijkse werkelijkheid. Zeg wat je doet en doe wat je zegt, geven de ervaringsdeskundigen aan.

Hierbij wordt toegelicht dat cliënten bij het vormgeven van hun bestaanszekerheid eigen regie zouden moeten kunnen behouden. Wel kan het zo zijn dat daarbij ondersteuning nodig is door open en transparant gesprekken aan te gaan en goede voorbeelden te delen over hoe het anders en fijner wordt voor betrokkenen. *'Niet alleen kijken, maar echt zien, niet alleen luisteren, maar ook echt horen.'* Susanne.

Er zou daarnaast volgens de ervaringsdeskundigen een leven lang een 'waakvlamfunctie' moeten zijn zodat iemand laagdrempelig later in het leven contact op kan nemen met een hulpvraag.

Non-verbale communicatie

Slachtoffers en plegers zijn heel erg alert op houding, taalgebruik, ogen en vibraties in een stem. Dat doen zij veelal niet bewust maar dat is zo ontstaan door wat zij hebben meegemaakt door altijd

iemand's houding te moeten scannen. Zo schatten zij in of het veilig is of niet. Daarom is een actieve en flexibele houding nodig van de professional. De ervaringsdeskundigen wijzen erop dat stiltes vanuit een professional voor iemand verschillende betekenissen kunnen hebben. Stiltes of onduidelijkheid kunnen door de betrokkenen anders geïnterpreteerd worden en gevoelens van onveiligheid versterken. Het is belangrijk om als professional expliciet de tijd te nemen om uit te leggen wat je denkt en waarom je bepaalde keuzes maakt. *'Je zegt de cliënt hiermee, ik doe moeite om je uit te leggen hoe ik denk en wat ik voel. Daarom is het ook zo belangrijk dat je doet wat je zegt en zegt wat je doet. En dat je je aan alle afspraken houdt die zijn gemaakt. Je kan het je niet veroorloven om een afspraak niet na te komen. Dat kan heel eenvoudig. Kom op tijd. En wees voorspelbaar voor de cliënt.'* Tjarda

Door het werken met ervaringsdeskundigen kan de leefwereld meer centraal komen te staan. *'Door samen te werken met ervaringsdeskundigen krijg je beter inzicht in de leefwereld van de cliënt. Het vraagt om openheid, durven ontvangen van feedback en het kijken naar wat iemand nodig heeft en dan niet alleen wat binnen de systemen mogelijk is.'* Philomenia.

Ervaringsdeskundigen kunnen een rol spelen in casuïstiek-overleggen of bij specifieke situaties. Door een duidelijke rolverdeling en het samen opstellen van doelen, wordt samenwerking voor iedereen positief.

'Vaak kan een kort gesprek met een ervaringsdeskundige goed helpen zodat moeder weet wat haar precies gaat overkomen als ze weg zou gaan. Ik merk dat het in casuïstiek bijdraagt aan de gedachtenverandering van professionals en je merkt zelfs dat zij hun eigen kwetsbaarheden ook makkelijker delen met een ervaringsdeskundige.' Marina

Meer over het werken met ervaringsdeskundigen is te lezen in hoofdstuk 3.3.

Voor wie?

Deze aanbeveling is voor iedereen die werkt met gezinnen en huishoudens en op die manier invloed heeft. Het gaat dan om alle hulpverleners en andere professionals zoals de politie en het OM, om mensen in de uitvoering en mensen die besturen en beleid maken.

'Hulpverleners en andere professionals kunnen plegers helpen verantwoordelijkheid te nemen door de juiste vragen te stellen en kaders te bieden. Door hen verantwoordelijk te houden geef je ze de kans verantwoordelijkheid te nemen en dat is waar verandering kan ontstaan.' Ervaringsdeskundige vanuit plegerperspectief

Kleine overwinningen die al mogelijk zijn

Enkele voorbeelden van kleine veranderingen die op korte termijn mogelijk zijn volgens de ervaringsdeskundigen zijn: dat er meer tijd komt per cliënt omdat er tijd nodig is om vertrouwen en een band op te bouwen. De beschikbare tijd verschilt nu vaak per organisatie en regio. Professionals kunnen nu al proberen om goed te luisteren zonder oordeel en op hun houding letten (ook non-verbaal, want cliënten lezen alle signalen). Zie en spreek betrokkenen allemaal apart. Iedereen in het gezin heeft mogelijk iets anders nodig. Probeer aan te sluiten bij individuele behoeften. Denk ook aan de behoeften van het kind.

'Laat ouders ieder hun eigen tijdlijn maken van wat er is gebeurd. Hieruit kan de professional, de organisatie, de advocaat, de rechter, het OM veel informatie halen. Laat een professional een stappenplan maken waar naartoe gewerkt gaat worden zodat de veroorzaker weet waar diegene het voor doet.' René

Het is belangrijk om taal te gebruiken die niet *victimblamend* is (iemand laat zich niet slaan, maar wordt geslagen). Het is daarbij ook belangrijk om met de pleger te kijken naar wat de oorzaak is van het plegen van het geweld. Kijk ook naar het verleden van die persoon (vanaf kind tot en met het laatste incident). Het kan al een overwinning zijn wanneer meer en betere doorverwijzingen

plaatsvinden vanuit rechtspraak, OM, politie en reclassering voor deelname aan supportgroepen voor plegers. Hierbij moet eventueel drang en dwang ingezet kunnen worden.

‘Supportgroepen voor veroorzakers kunnen meer ingezet worden zodat een iemand leert om eigen verantwoordelijkheid te nemen. Deze groepen zijn gelijkwaardig en gelijkgestemd. Dit mag met lichte dwang vanuit het OM om iemand daar te krijgen.’ René.

3.2 Flexibel zijn: buiten de kaders denken en buiten de lijntjes kleuren

Flexibel zijn, is een must voor professionals en organisaties. Durf buiten de kaders te denken en buiten de lijntjes te kleuren om aan te sluiten bij de realiteit van de mensen waar het om gaat. Dit geldt ook voor bestuurders zodat medewerkers mogen inzetten op wat nodig is. Zo verhoog je duurzame passende ondersteuning waarin mensen zich gehoord voelen.

‘Wat ik daarom bereikt zou willen zien is dat professionals daadwerkelijk meer durven dan de regels lijken toe te staan: eerst doen wat nodig is, en daarna afstemmen hoe dat kan worden verantwoord, versus: eerst alle regels nagaan, toestemming vragen etc. Daarbij is wel cruciaal dat de professional rugdekking krijgt van diens ‘meerderen’. Jeroen

Verder kijken dan ingekochte hulp

Ook op het gebied van hulpverlening is het belangrijk om buiten de kaders te kijken en te doen wat echt nodig is.

‘Het betekent dat je flexibiliteit nodig hebt: de bereidheid om los te komen van vastgeroeste werkwijzen en ingewikkeld jargon te vermijden. In plaats daarvan maak je keuzes die écht aansluiten bij de leefwereld van mensen, niet alleen bij wat er in protocollen staat. Dat betekent dat je soms buiten de kaders en buiten de lijntjes durft te denken. Juist daardoor ontstaat ruimte voor ondersteuning die niet alleen klopt op papier, maar ook in de praktijk werkt. En duurzaam, passend en mensgericht is. Mensen voelen zich daardoor serieus genomen, gezien en gehoord.’ Philomenia.

Er wordt nu gekeken naar wat mogelijk is vanuit wat er wordt aangeboden door de ingekochte hulp. Terwijl er volgens de ervaringsdeskundigen gekeken zou moeten worden, vanuit een breed perspectief, naar wat betrokkenen echt nodig hebben. De ene mens is de ander niet. Voor duurzame ondersteuning is soms creativiteit nodig.

‘Hoe zou jij het vinden als ik voor jou ga bepalen bij welke bakker jij je brood koopt?’ Misschien vindt iemand het brood daar te duur of koopt diegene het brood liever bij de supermarkt. Dat is exact wat we wel tegen slachtoffers en plegers van huiselijk geweld zeggen en dan gaat het nog wel over iets fundamenteelers dan alleen een brood kopen. Het gaat in dit geval over heel iemands bestaanszekerheid en essentie.’ Susanne

Door verder te kijken dan de ingekochte hulp kan er volgens de ervaringsdeskundigen mogelijk ook iets tegen de wachtlijstproblematiek worden gedaan. Op dit moment wordt alleen ingekochte hulp aangeboden. Terwijl er ook hulpverleners zijn die niet ingekocht worden door de gemeente en dus ook niet worden ingezet. Terwijl zij soms geen wachtlijst hebben.

‘Wat we willen bereiken is dat we ook daadwerkelijk de hulp bieden die mensen nodig hebben om tot (gedrags)verandering te komen en dat is niet altijd de hulp die we standaard op de plank hebben liggen.’ Marina

Als jouw organisatie niet kan bieden wat er nodig is, benadrukken de ervaringsdeskundigen dat het belangrijk is om iemand te vertellen dat je op zoek gaat naar een manier waarop het wel kan. Ook is het een aanbeveling om de overdrachtsgesprekken in het bijzijn van de betrokkene te doen. In een voorgesprek kan worden afgesproken wat jij als hulpverlener vertelt en wat iemand zelf kan

inbrengen. En na het overdrachtsgesprek is het belangrijk om een nagesprek te hebben. Klikte het met de andere professional of niet, voelt iemand zich prettig bij een overdracht? Het zou daarbij volgens de ervaringsdeskundigen een optie kunnen zijn om ervoor te kiezen om iemand niet los te laten maar (met behulp van de andere professional op de achtergrond) te doen wat nodig is, ook als dit niet direct past bij jouw rol.

‘Professionals moeten aansluiten bij het leven van de cliënt in plaats van dat de cliënt zich moet aanpassen aan systemen, taal of procedures. Door vakjargon te vermijden en ruimte nemen voor maatwerk, vergroot je de kans op een goede samenwerking en passende ondersteuning.’ Philomenia

Voor wie?

Met deze aanbeveling willen de ervaringsdeskundigen de politiek en het management in organisaties aanspreken. Er komen volgens hen voldoende mooie initiatieven van de werkvloer maar het ontbreekt aan structurele borging. Bestuurders, teamleiders en managers kunnen de voorwaarden scheppen waarin flexibiliteit en maatwerk mogelijk zijn.

‘Besturen van organisaties kunnen het goede voorbeeld geven en actief samenwerken met andere organisaties. Door tijd te maken om elkaar te leren kennen en in elkaars keuken te kijken, zorg je ervoor dat er wederzijds begrip komt. Zorg ervoor dat er veel aandacht is voor zelfontwikkeling en dat professionals tijd hebben om een ander te leren kennen. Het is belangrijk dat zij zich ervan bewust zijn dat zij te maken hebben met mensen zoals zichzelf. Jij kan ook aan de andere kant van de tafel komen en wat zou jij dan fijn vinden?’ Tjarda

Ook de individuele professionals hebben met hun houding, samenwerking en het openstaan voor feedback direct invloed op of de betrokkenen zich gehoord en begrepen voelen.

Kleine overwinningen die al mogelijk zijn

Een stap die gezet kan worden volgens de ervaringsdeskundigen is om hulpverleners ruimte te geven om te doen wat nodig is. Dat betekent ook dat dit vanuit gemeenten financieel mogelijk gemaakt moet worden. Doen wat nodig is, kan soms ook zijn om iemand te helpen met het doen van boodschappen. Het is goed om praktijkvoorbeelden uit te dragen, bijvoorbeeld tijdens bijeenkomsten, waarin ‘buiten de kaders’ en/of regels succesvol is gewerkt. Deel hiermee de successen waarin flexibiliteit daadwerkelijk het verschil maakt voor een cliënt. Door hier transparanter over te communiceren blijft de informatie niet bij één professional en kun je elkaar aanmoedigen om ruimte te geven en te nemen voor maatwerk.

Creëer ruimte voor open gesprekken, waarin feedback wordt gezien als iets waar je van leert.

Organiseer intervisie en reflectiemomenten waarin eigen handelen en taalgebruik centraal staan.

Check vaker bij betrokkenen of zij begrijpen wat er gezegd wordt en stel regelmatig de vraag: ‘Past dit bij jouw situatie?’ Als de situatie iets anders nodig heeft en je kunt afwijken van standaard werkwijzen kan het helpen om dit expliciet bespreekbaar te maken binnen het team.

3.3 Samenwerken met ervaringsdeskundigen

Werk vanuit gelijkwaardigheid met ervaringsdeskundigen en organiseer gezamenlijke scholing met andere professionals in de organisatie, is een belangrijke aanbeveling van de ervaringsdeskundigen. Betere borging van inzet van ervaringsdeskundigheid met als doel de hulpverlening en ondersteuning te verbeteren vraagt om structurele inzet en financiering. Een ervaringsdeskundige kan de verbinding maken tussen hoe het beleid beschreven is en hoe het in de praktijk zou kunnen uitpakken. Het is daarom essentieel om gelijkwaardig samen te werken.

‘Ervaringsdeskundigen zijn bruggenbouwers tussen cliënten en professionals. Een ervaringsdeskundige kan het perspectief en de beleavingswereld van een cliënt vertolken.’ Regine

Een ervaringsdeskundige begrijpt de situatie van de cliënt omdat diegene zelf in een soortgelijke situatie heeft gezeten. De drempel van schaamte en veroordeling wordt lager waardoor de cliënt vaak meer over diens situatie vertelt en de hulpverlening daarop kan sluiten.

De inzet van ervaringsdeskundigen kan ook drempelverlagend werken voor plegers omdat er meer gelijkwaardigheid is.

'Help plegers verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag, juist door ze hierop aan te spreken en uit te leggen wat de impact van hun gedrag is op de andere leden van het gezin. Het stoppen van geweld is de verantwoordelijkheid van de pleger en niet van het slachtoffer. Tegelijkertijd is het ook belangrijk oog te hebben en houden wanneer een pleger verantwoordelijkheid neemt en hier ook wat tegenover te zetten. Uitgangspunt is en blijft veiligheid voorop dus maak meer gebruik van bijvoorbeeld begeleide omgang of omgangshuizen.' Ervaringsdeskundige vanuit plegerperspectief

Er is volgens de ervaringsdeskundigen nog te weinig aandacht voor huiselijk geweld in opleidingen. Zij geven het advies om studenten te leren om te doen wat nodig is. Niet alleen wat er volgens de regels mag. Het is voor professionals belangrijk je bewust te zijn van wat je niet weet (het gaat niet alleen om kennis uit de boeken maar bijvoorbeeld ook om ervaringsdeskundigheid).

De samenwerking met een ervaringsdeskundige moet niet worden gezien als een vinkje op een lijstje. Er zijn veel verschillende mensen die zich ervaringsdeskundige noemen, maar dat wil nog niet zeggen dat iemand dat ook is. Het helpt om hierbij een profielschets te maken en kaders op te nemen zodat iedereen weet wat ervaringsdeskundigheid wel en niet is en wat er van ervaringsdeskundigen wordt gevraagd. Stap 1 is dat de betrokkenen kennis hebben over wat ervaringsdeskundigheid is, wat ervaringsdeskundigen kunnen betekenen en daarna over hoe je samen kunt werken.

Movisie brengt wetenschappelijke kennis, professionele kennis en ervaringskennis samen en heeft inzichten over hoe je het samenwerken met ervaringsdeskundigen het beste kunt organiseren gebundeld in een handreiking en werkboek.

'Het zou genormaliseerd moeten zijn dat ervaringsdeskundigen worden toegevoegd, omdat zij ervoor kunnen zorgen dat betrokkenen zich vertrouwd voelen.' Susanne.

Het is belangrijk om ervaringsdeskundigen op alle niveaus te betrekken en voldoende mandaat te geven.

'De spiegelgroep ervaringsdeskundigheid en Movisie hebben vanuit het landelijk programma Geweld Hoort Nergens Thuis een handreiking 'Samen Deskundig' voor gemeenten geschreven over de inzet ervaringsdeskundigheid. Deze handreiking kan ook ingezet worden bij organisaties.' René.

Veel punten die de ervaringsdeskundigen nu noemen zijn niet nieuw. Maar de borging stopt na afloop van een project of informatie komt op de plank. Het is dus belangrijk om te zorgen voor blijvende aandacht, kennisdeling en borging.

Voor wie?

De aanbeveling om samen te werken met ervaringsdeskundigen wordt in de eerste plaats gericht aan leidinggevend. Zij zijn verantwoordelijk voor het geven van rugdekking voor de samenwerking.

'De houding van professionals en de bereidheid om te leren van ervaringsdeskundigen is cruciaal. Managers en bestuurders bepalen in hoeverre er ruimte is om af te wijken van de standaard procedures.' Philomenia

Kleine overwinningen die al mogelijk zijn

Door samen beleid te maken met ervaringsdeskundigen krijgt het perspectief van de leefwereld meer invloed. Door ervaringsdeskundigen ook aan te laten sluiten bij casuïstiek kan een verandering komen

in houding en gedrag van de hulpverleners. Vanuit frustratie over de voortgang kan er negatief worden gesproken over gezinnen (ze werken niet mee, willen niet) terwijl dit ook kan betekenen dat de juiste benadering nog niet is gevonden. Samenwerken met een ervaringsdeskundige en hiermee de casus 'oefenen' kan dan groot effect hebben.

'Je kunt al kleine stappen zetten door samenwerkingen aan te gaan. Door gesprekken te voeren met ervaringsdeskundigen en hen serieus te nemen.' Susanne

Nodig ervaringsdeskundigen uit bij bijeenkomsten. Het is ook een suggestie van de ervaringsdeskundigen om een artikel over samenwerking van professionals in het veld met ervaringsdeskundigen te schrijven, of een filmportret van zo'n duo (of in podcastvorm) te maken.

3.4 Een duidelijke rolverdeling, verantwoordelijkheden en communicatie

Een netwerksamenwerking werkt het beste wanneer iedereen weet wie waarvoor verantwoordelijkheid is en wie een aanspreekpunt is en hoe en wanneer er gecommuniceerd moet worden. Als je een vaste contactpersoon binnen elke organisatie hebt, dan scheelt dat heel veel. Het is belangrijk dat er een centraal aanspreekpunt is. Iemand die de regie heeft.

'In het netwerk van hulpverlening om mij heen is het voor mij heel belangrijk geweest dat iemand de regie nam waarna ik uiteindelijk weg kon lopen. Destijds stond ik er helemaal niet bij stil, maar er was toen één iemand, in dit geval van het jongerenadviesbureau, die achteraf gezien wel de spin in het in het web was.' Jeroen

Continuïteit is volgens de ervaringsdeskundigen heel belangrijk zodat je niet steeds je verhaal opnieuw hoeft te vertellen. Dit kost ook veel tijd en geld voor alle betrokkenen. Vertrouwen op ieders expertise en inzet is daarbij cruciaal.

Tijdens casuïstiekoverleg is het belangrijk om alert te zijn op de taal die wordt gebruikt. Worden plegers verantwoordelijk gehouden en wordt niet (onbewust) de verantwoordelijkheid verlegd naar het slachtoffer? Bijvoorbeeld door te vinden dat moeder verantwoordelijk is om de kinderen te beschermen tegen het getuige zijn van geweld. Dit is de verantwoordelijkheid van degene die het geweld pleegt. Maak een duidelijk plan van aanpak zodat voor iedereen duidelijk is wat er gaat gebeuren en wie waarvoor verantwoordelijk is. Dit voorkomt miscommunicatie, tegenstrijdigheden in de ondersteuning of onduidelijkheden over wie regie voert.

'Regionaal kunnen alle partijen gezamenlijk in gesprek gaan over betere samenwerking. Zet niet meer in op symptoombestrijding maar in structurele oplossingen. Aan tafel mogen dan betrokkenen, Veilig Thuis, jeugdzorg, wijkteam, ggz, ervaringsdeskundigen en de strafrechtketen. Op zo'n manier kun je gezamenlijk werken naar een oplossing en bespreken dat er gevolgen zijn als de veroorzaker niet meewerkt. Bijvoorbeeld via het strafrecht.' René

De ervaringsdeskundigen begrijpen dat de AVG-regels soms dwars lijken te zitten. Ze geven daarbij het advies om eventuele angsten voor tuchtrecht met collega's en leidinggevendenden te bespreken en de vraag wanneer er sprake is van een zwaarwegend belang. Kijk rond de AVG-regels en het delen van informatie tussen organisaties naar wat er wel mogelijk is om te kunnen bereiken dat er een zo compleet mogelijk beeld van een situatie ontstaat vanuit verschillende perspectieven en ervoor te zorgen dat mensen hun verhaal niet een paar keer hoeven te doen.

Volgens de ervaringsdeskundigen is het voor de hulpverlening nodig om samen te werken en af te stappen van eilandjes. Voor de hulpverlening moet je niet op eigen eilandjes staan, maar samen een

continent vormen. *'Bijvoorbeeld dat je met verschillende afdelingen van de gemeente aan tafel zit en dat de ene afdeling zegt, dat is mijn verantwoordelijkheid niet. Maar dat de andere afdeling zegt het is ook niet mijn verantwoordelijkheid. Dus dat stukje grijs gebied wat daar dus tussen valt. Dat is niemandsland en niemand pakt daar dus ook die verantwoordelijkheid.'* Susanne

Een ervaringsdeskundige licht toe dat door samen te werken op een continent er een gezamenlijke verantwoordelijkheid is voor het geheel, waardoor grijze gebieden toch worden gezien en worden opgepakt. Betrokkenen hebben dan niet het gevoel zich hierin verloren te voelen. Je kunt ervoor zorgen dat hulpverlening op elkaar aansluit in plaats van overlapt of zelfs elkaar tegenwerkt.

Hulpverlening is met name doordeweeks en overdag bereikbaar. De ervaringsdeskundigen adviseren om een goede bereikbaarheid in de avonden, nachten, weekenden en vakanties te organiseren. Juist dan is er vaak sprake van geweld of de behoefte om met iemand over dingen te praten.

3.5 Oordeelvrij kijken en wederzijds vertrouwen

Binnen een goede netwerksamenwerking wordt oordeelvrij gekeken. Ook naar plegers van geweld. Het geweld komt vaak ergens vandaan. Door oordeelvrij te kijken, ontstaat vertrouwen en dat is belangrijk om onderliggende problemen boven tafel te krijgen.

Het helpt volgens de ervaringsdeskundigen wanneer iedereen zich kwetsbaar op durft te stellen en er ruimte is voor het perspectief en de leefwereld van de ander. Het gaat daarbij niet alleen om het perspectief en de leefwereld van de cliënten, maar ook om dat van de professionals en hun dagelijkse werkcontext, en wat zij daarin meemaken. Het is belangrijk dat er wederzijds vertrouwen is dat ieder een stukje van de puzzel in handen heeft.

3.6 Empathie

Het ontbreekt volgens de ervaringsdeskundigen geregeld aan empathie en begrip. Zeker als een slachtoffer teruggaat naar de pleger.

'Bij stilte denkt een hulpverlener dat het veilig is, maar dat hoeft niet zo te zijn. Ik heb liever dat mijn ex tegenover me staat te schreeuwen. Dan weet ik in ieder geval in wat voor bui hij is. Je kunt je veilig voelen in onveiligheid. Het is belangrijk dat daar begrip voor is.' Philomenia

Als er sprake is van een gebrek aan empathie of zelfs *victim blaming*, schaadt dit de relatie en het vertrouwen in de hulpverlening. Als er wel empathie is, kan dit juist de duurzame hulpverlening versterken.

4. KOPPELING MET HANDELINGSKADER VANUIT HET TOEKOMSTSCENARIO

De aanbevelingen van de ervaringsdeskundigen en het handelingskader vanuit het Toekomstscenario versterken elkaar.

Leefwereld centraal

Zo doen de ervaringsdeskundigen de aanbeveling om de leefwereld van de mensen centraal te stellen en een 'waakvlamfunctie' te behouden in de hulpverlening gedurende iemands leven. In het handelingskader wordt hierover gezegd dat er van ervaringsdeskundigen is geleerd over het levenslange effect van slachtoffer zijn van huiselijk geweld waaronder kindermishandeling, en dus de waarde van terugkerende toegang tot laagdrempelige hulp. Het is nodig om je te verdiepen in de aard en ernst van het geweld, en je te verdiepen in de individuen en hun leefwereld.¹ Het vraagt een grote mate van vakmanschap en professionele moed², wat ook wordt erkend door de ervaringsdeskundigen. Bij het centraal stellen van de leefwereld wordt in het handelingskader erkend dat professionals nu kunnen doorslaan door een te sterke focus te hebben op beschermen, waardoor de persoonlijke levenssfeer en het gezinsleven onnodig of onevenredig worden geschonden, bijvoorbeeld als er te snel tot ingrijpende maatregelen overgegaan wordt. Aan de andere kant kan volgens het handelingskader te sterk de nadruk worden gelegd op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het gezinsleven, waardoor de veiligheid van gezinsleden onvoldoende gerealiseerd en gewaarborgd wordt.³ Het is volgens het handelingskader telkens nodig om te kijken naar een uniek gezin met hun unieke context en te doen wat in die situatie nodig is. Het is daarbij een vorm van vakmanschap om te reflecteren op het eigen handelen. Dit komt ook terug in de aanbevelingen van de ervaringsdeskundigen.

Wees flexibel. Denk buiten de kaders en kleur buiten de lijntjes

Het is volgens de ervaringsdeskundigen belangrijk om buiten kaders te kijken en te doen wat echt nodig is. Hiervoor kan het volgens hen nodig zijn om breder te kijken dan de ingekochte hulp. De ene mens is de ander niet. Dit sluit aan bij het handelingskader waarin staat dat activisme en professionele moed nodig zijn om eerst oplossingen, hulp en bescherming te realiseren op maat van de altijd unieke vraag van gezinsleden en niet primair te denken vanuit bestaand hulpaanbod.⁴

Samenwerking

Een netwerksamenwerking werkt volgens de ervaringsdeskundigen het beste wanneer elkaars expertise wordt gezien, iedereen weet wie waarvoor verantwoordelijk is, wie een aanspreekpunt is en hoe en wanneer er gecommuniceerd moet worden. Je hebt volgens hen een continent nodig voor de hulpverlening en geen eilandjes. De ervaringsdeskundigen benadrukken de noodzaak van open communicatie en het voorkomen dat informatie blijft hangen in wantrouwen of hiërarchie. Binnen een goede netwerksamenwerking wordt oordeelvrij gekeken. Ook naar plegers. Dit lijkt misschien vanzelfsprekend, maar het is het volgens de ervaringsdeskundigen nog niet.

Dit sluit aan bij het handelingskader waarin het uitgangspunt is opgenomen dat alle betrokkenen eigen ervaring en/of expertise meebrengen en dat deze noodzakelijk is voor het samenwerken aan het blijvend stoppen van het geweld.⁵ Het is belangrijk dat professionals de waarde erkennen van meerdere ogen en de grenzen van eigen deskundigheid. Onderlinge samenwerking wordt geïnitieerd om een team te vormen rond leden van een gezin.⁶

¹ Handelingskader, p. 30.

² Handelingskader, p. 13.

³ Handelingskader, p. 33.

⁴ Handelingskader, p. 30.

⁵ Handelingskader, p. 22.

⁶ Handelingskader, p. 30.

5. CONCLUSIE VOOR EEN VERBETERDE NETWERKSAMENWERKING EN KRING VAN VEILIGHEID

Tijdens de werksessies met ervaringsdeskundigen stond de vraag centraal hoe mensen die zelf geweld hebben meegemaakt of gepleegd de hulpverlening en bescherming bij huiselijk geweld zouden organiseren. Hoe kijken zij aan tegen de samenwerking en wat hebben mensen nodig van organisaties en van professionals die domeinoverstijgend werken? De ervaringsdeskundigen hebben tijdens de sessies gereflecteerd op hun eigen ervaringen en adviezen gegeven voor het verbeteren van de netwerksamenwerking en hulpverlening aan het programma Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

Een effectieve netwerksamenwerking houdt rekening met wat werkt voor de mensen om wie het gaat. Het gaat om hun tempo en leefwereld. Nu wordt de verantwoordelijkheid voor de veiligheid van slachtoffers soms te veel bij een professional gelegd, terwijl dit volgens de ervaringsdeskundigen een samenwerking moet zijn met de mensen waar het om gaat.

Iedere professional heeft een stukje van de puzzel. Voor een goede netwerksamenwerking benadrukken de ervaringsdeskundigen de noodzaak van de samenwerking met het slachtoffer of de pleger van het geweld en de gelijkwaardige samenwerking met ervaringsdeskundigen. Zij kunnen een brug slaan naar de leefwereld van de mensen waar het om gaat en zo de hulpverlening en bescherming beter en duurzamer maken. Hierbij kunnen ervaringsdeskundigen ook een rol spelen in casuïstiek-overleggen of bij specifieke situaties. Het helpt om vooraf een profielschets van een ervaringsdeskundige te maken en kaders op te nemen zodat iedereen weet wat ervaringsdeskundigheid wel en niet is en wat er van ervaringsdeskundigen wordt gevraagd. Bij voorkeur door gebruik te maken van de handreiking.

Door een duidelijke rolverdeling en het samen opstellen van doelen, wordt samenwerking voor iedereen positief en ontstaat gezamenlijk eigenaarschap. De samenwerking met ervaringsdeskundigen kan ook drempelverlagend werken voor plegers omdat er meer gelijkwaardigheid is.

Als je een vaste contactpersoon binnen elke organisatie hebt, dan scheelt dat heel veel. Elkaar kennen zorgt ervoor dat je elkaar beter en sneller vindt. Het is belangrijk dat mensen rugdekking en mandaat hebben vanuit de organisatie om te doen wat nodig is. Daarbij is lef nodig om te durven vertragen als dit nodig is voor een slachtoffer en empathie te hebben. Omdat iedereen in het gezin mogelijk iets anders nodig heeft, is het belangrijk om iedereen apart te spreken en aan te sluiten bij de individuele behoeften, ook van eventuele kinderen.

Het is belangrijk dat de aandacht voor huiselijk geweld in opleidingen en trainingen wordt versterkt en er blijvende aandacht komt voor kennisdeling en borging. De ervaringsdeskundigen zeggen hierover dat wat zij zeggen mogelijk niet nieuw is maar wel herhaald moet worden omdat de borging van kennis nog onvoldoende georganiseerd is.

Voor een effectieve netwerksamenwerking wordt samen met de slachtoffers, plegers, ervaringsdeskundigen en andere professionals de Kring van Veiligheid gevormd. Iedereen heeft een stukje van de puzzel in handen, maar iemand moet wel regie pakken om de puzzel te leggen.

BIJLAGE: POSTER VOOR PROFESSIONALS

Ga voor een versie van de poster in pdf-formaat naar [Een Kring van Veiligheid tegen huiselijk geweld vanuit ervaringsdeskundig perspectief](#)

